

DODATAK 2

OBRAZLOŽENJE

Preambula

Preambula polazi od postojećeg pravnog okvira za priznavanje visokoškolskih kvalifikacija, onakvog kakav je razrađen u okvirima Vijeća Evrope i UNESCO-a (u mjeri u kojoj ovaj posljednji vrijedi za područje Evrope). Posebna se pažnja skreće na Konvenciju o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u oblasti Evrope, koju su zajedno razradile obe Organizacije i koja je usvojena 11. aprila 1997. Ova je Konvencija stupila na snagu 1. februara 1999. Preambula takođe polazi od najvažnijih novosti u međunarodnom priznavanju kvalifikacija tokom zadnjih godina, uključujući rezultate Konferencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija: Izazovi za sljedeću deceniju, koju je organizovao Odbor Vijeća Evrope za visoko obrazovanje i istraživanje (CC-HER) (Malta, 26-28. oktobar 1994.) i seminara o metodologiji procjene isprava koje je organizovalo Evropsko udruženje za međunarodno obrazovanje (EAIE) i NAFSA: Udruženje međunarodnih obrazovalaca u godinama 1994.-1995. U slučaju kvalifikacija koje se izdaju kroz međudržavne sporazume, Preambula polazi od odredbi Kodeksa dobre prakse u davanju međudržavnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope.

III. Opći principi

Stavovi 4 - 11

Preporuka jasno ističe pravo podnosioca da se njihove inostrane kvalifikacije vrednuju u skladu sa transparentnim, dosljednim i pouzdanim procedurama i kriterijima.

Koliko je god moguće, tijela nadležna za priznavanje trebaju nastojati priznati inostrane kvalifikacije podnosioca. Kad to nije moguće, Preporuka podstiče tijela nadležna za priznavanje da razmotre alternativne oblike priznavanja. Takvo alternativno priznavanje može uključivati:

- (i) priznavanje inostrane kvalifikacije kao usporedive s nekom kvalifikacijom zemlje domaćina, ali ne s onom koju navodi podnositelj;
- (ii) djelomično priznavanje inostrane kvalifikacije;
- (iii) potpuno ili djelomično priznavanje inostrane kvalifikacije pod uslovom da podnositelj uspješno položi dodatne ispite ili testove sposobnosti;
- (iv) potpuno ili djelomično priznavanje inostrane kvalifikacije na kraju probnog roka, što može biti uslovljeno određenim zahtjevima.

Međutim, davanje djelomičnog priznavanja ili priznavanja uslovljenog ispunjavanjem određenih zahtjeva ne podrazumijeva automatsko pravo prijema na bilo kakvu obuku osmišljenu da pomogne podnosiocima da poprave nedostatke kako bi dobili priznavanje.

Prijava se treba sasvim odbaciti tek kad tijelo nadležno za priznavanje zaključi da je nemoguće dodijeliti čak i neki alternativni oblik priznavanja. Potrebno je imati na umu da u nekim slučajevima nepostojanje priznavanja može biti "pravedno priznavanje" na osnovu dokaza u slučaju.

Kad se odluka o priznavanju razlikuje od odluke koju traži podnositelj, tijelo nadležno za priznavanje ima posebnu obavezu da iznese razloge za svoju odluku i obavijesti podnosioca o

njihovim mogućnostima da se žale na odluku. To je važno i zato da se podnosioci mogu žaliti na odluku i zato da podnosioci mogu preduzeti popravne mjere kako bi dobili priznavanje u nekoj kasnijoj fazi. To ne bi nikako smjelo spriječiti tijela nadležna za priznavanje da ne iznesu svoje razloge za davanje priznavanja.

Stav 12

Postoji jedna urođena dilema u određivanju kriterija za vrednovanje inostranih kvalifikacija. Iako je cilj vrednovanja da vrednuje inostranu kvalifikaciju u smislu kvaliteta, vrednovanje se ne može preduzeti ako se u određenoj mjeri ne oslanja i na kvalitativne i na kvantitativne kriterije. Ipak, važno je da se korišteni kriteriji izaberu zbog njihove prikladnosti za pokazivanje kvalitete dotične kvalifikacije i podnosiocjeve sposobnosti da poduzme djelatnost za koju se traži priznavanje (npr. dalji studij, istraživanje, plaćeno zapošljavanje). Na primjer, može se smatrati da studenti koji su postigli dobre rezultate studija (ocjene) imaju znatan potencijal za učenje i lični razvoj, čak i ako su kvalifikacije za koje oni traže priznavanje stečene u obrazovnom sistemu ili ustanovi za koje se smatra da su znatno niže kvaliteta nego obrazovni sistem zemlje domaćina. U tom slučaju, rezultat vrednovanja može zavisiti o tome traži li se priznavanje u svrhu daljeg studija ili u svrhu ulaska na tržište rada. U prvom slučaju može biti lakše priznati kvalifikacije, sa obzirom da se može očekivati od podnosioca da poboljšaju svoje kvalifikacije i dosegnu svoj stvarni potencijal tokom daljeg studija. U drugom slučaju može biti teže dodijeliti priznavanje, sa obzirom da će kvalifikacije biti osnova za djelatnost koja bi mogla direktno uticati na druge građane, te s obzirom da nema garancije da će se kvalifikacije poboljšati tokom vršenja te djelatnosti na tržištu rada. Za taj drugi oblik priznavanja, trajanje i sadržaj razdoblja prakse mogu takođe biti važni.

Glavna teškoća, za koju nema jasnog odgovora, sastoji se u tome da se želja za vrednovanjem kvaliteta uskladi s uslovom transparentnosti i odgovornosti, koji podrazumijeva korištenje "objektivnih" kriterija. Odluka o priznavanju ne smije se ni u kojem slučaju zasnivati samo na ograničenom broju kvantitativnih kriterija, kao što su trajanje studija, bez pokušaja da se vrednuje kvaliteta podnosiocjevih kvalifikacija. Do određene mjere, znatne razlike prema kvantitativnim kriterijima mogu se ipak uzeti kao pokazalac razlike u kvaliteti.

IV. Procedure vrednovanja

Stav 14

Ovaj se stav tiče informacija koje podnosiocima trebaju dati nacionalni centri informisanja i tijela nadležna za priznavanje, po prijemu prijave. Standardizovane se informacije trebaju odnositi barem na sljedeće elemente:

- (i) potrebnu dokumentaciju, uključujući uslove za ovjeru i prevod dokumenata;
- (ii) opis procesa vrednovanja, uključujući ulogu nacionalnog centra informisanja, drugih agencija za vrednovanje i visokoškolskih ustanova;
- (iii) opis kriterija vrednovanja;
- (iv) status izjava o priznavanju;
- (v) vrijeme koje je otprilike potrebno za obradu prijave;
- (vi) eventualne naknade;
- (vii) ukazivanje na državne zakone i međunarodne konvencije i sporazume koji bi mogli biti važni za vrednovanje inostranih kvalifikacija;
- (viii) uslove i procedure za žalbe protiv odluke o priznavanju, u skladu s državnim zakonodavstvom.

U principu, odluke o priznavanju trebaju biti otvorene za žalbe, a tijelo nadležno za priznavanje dužno je obavijestiti podnosioca o načinima takvih žalba, uključujući njihove formalne vidove kao što su rokovi. Preporučuje se da se te informacije daju već prilikom prijema prijave, dijelom da bi se podnosiocima dao što potpuniji skup informacija, a dijelom da se izbjegne direktna veza između informacija o rezultatu prijave i mogućnosti žalbe, koja bi se mogla shvatiti kao prešutno podsticanje na žalbu čak i u slučajevima gdje bi žalba imala slabe izgleda da bude podupreta. Agencije za vrednovanje mogle bi razmotriti hoće li od podnosioca tražiti da potpišu potvrdu kojom potvrđuju da su informacije primljene i da je podnositelj upoznat s mogućnostima i procedurama žalbe.

Stav 15

Ovaj stav ističe dužnost tijela nadležnog za priznavanje da odredi svoje redovne vremenske granice za obradu prijave za priznavanje, da se drži tih granica i izvještava podnosioca u slučaju kašnjenja. Ona takođe određuje "početnu tačku" za računanje vremenskih granica; tj. od vremena kad tijelo nadležno za priznavanje primi sve relevantne informacije. Iako se svako vrednovanje treba preduzeti i završiti što prije, treba istaknuti da svako vrednovanje koje traje duže od četiri mjeseca može ozbiljno odgoditi podnosiocem dalji studij ili plaćeni posao, ili ga obavezati da preduzme dodatne studije kako bi ispunio uslove za koje bi vrednovanje moglo naknadno ustanoviti da ih je već zadovoljio svojim inostranim kvalifikacijama. Zato bi se četiri mjeseca trebala smatrati najvećom vremenskom granicom za obradu prijave za priznavanje; u pravilu, jednostavni bi se slučajevi trebali procjenjivati brže.

Stav 17

Dosljednost odluka o priznavanju jeste važan elemenat za osiguravanje transparentnog i dosljednog rada s prijavama za priznavanje inostranih kvalifikacija. Ne bi bilo dobro kad bi se slični slučajevi priznavanja obrađivali na vrlo različite načine i kad bi se dolazilo do vrlo različitih odluka. Pregled tipičnih slučajeva priznavanja mogao bi pomoći da se osigura potrebna dosljednost.

Pitanje trebaju li se informacije dati na raspolaganje podnosiocima pomalo složeno. S jedne strane, takve bi informacije mogle podnosiocima ukazati što oni mogu realno očekivati i pomoći im da formulišu svoju prijavu. Podnosiocima bi to moglo pomoći i kod razmatranja trebaju li se žaliti na odluku. S druge strane, podnosioci bi mogli krivo protumačiti tipične slučajeve kao ranije primjere za "automatsko" priznavanje njihovih vlastitih kvalifikacija. Zato je ključno da informacije o tipičnim slučajevima priznavanja koje se daju podnosiocima budu popraćene jasnim objašnjenjem funkcije tih informacija, koje ističe da se u svim slučajevima preduzima pojedinačno vrednovanje prijave.

Stav 18

Odgovornost za davanje informacija o kvalifikaciji za koju se traži priznavanje jeste podijeljena:

- (a) podnosioci snose glavnu odgovornost za davanje informacija koje traži tijelo nadležno za priznavanje;
- (b) visokoškolske ustanove u kojima su stečene kvalifikacije dužne su podnosiocima i/ili tijelu nadležnom za priznavanje dati informacije o njihovim kvalifikacijama kao i ostale relevantne informacije (kao što su informacije o strukturi kvalifikacija, sadržaju studija itd.). Visokoškolske ustanove trebaju se podsticati da koriste instrumente osmišljene da objasne sadržaj inostranih kvalifikacija, kao što su Dodatak diplomu UNESCO-a/Vijeća Evrope i informacije o sistemima skupljanja i prenosa bodova, kao što je ECTS¹. Dužnost

¹ Evropski sistem prenosa bodova

visokoškolskih ustanova može biti ograničena na odgovaranje na zahtjeve podnosioca i/ili tijela nadležnog za priznavanje koje preuzima vrednovanje;

- (c) tijelo nadležno za priznavanje odgovorno je za održavanje sistema informacija o inostranim obrazovnim sistemima i kvalifikacijama u oblasti svoje nadležnosti.

Treba istaknuti da tijela nadležna za priznavanje trebaju podnosiocima dati potpun pregled informacija koje su potrebne za preuzimanje vrednovanja. Samo u posebnim slučajevima tijelo nadležno za priznavanje treba tražiti dodatne informacije uz one koje su određene u tom pregledu, a ni u kom slučaju zahtjevi za dodatnim informacijama ne smiju se koristiti kao način da se produži ili odgodi dato vrednovanje. Podnosioci, kao i visokoškolske ustanove, imaju dužnost dati sve tražene informacije u razumnom roku koji određuje tijelo nadležno za priznavanje.

Stav 19

Svrha Dokumenta o prošlosti jeste da bude sredstvo

- za procjenioaca isprava, da rekonstruiše obrazovnu pozadinu izbjeglice kako bi olakšao (buduće) vrednovanje;

- za izbjeglicu, da potvrdi svoja akademska dostignuća pred drugim procjenilačkim tijelima, kao što su univerziteti i poslodavci, kako bi stekao pristup daljem studiju ili odgovarajućem zaposlenju.

Prijave lica u situaciji sličnoj izbjegličkoj ili drugih lica koje zbog dobrih razloga ne mogu dokumentovati svoje kvalifikacije trebaju se obrađivati na isti način.

Sam Dokument o prošlosti nije procjena nego mjerodavan opis ili rekonstrukcija akademskih dostignuća vezanih uz raspoložive dokumente i prapratne dokaze.

Dokument o prošlosti jeste:

1. pregled navodnog prošlog obrazovanja uz raspoložive dokumente i prapratne dokaze
2. popis za provjeru, zasnovan na modelu Dodatka diplomu, koji koristi procjenilac isprava da doda relevantnije informacije

Primjer pregleda

Obrazovna pozadina	
Kvalifikacija	Dokazi
Sekundarno obrazovanje	diploma
Visoko obrazovanje - prvi stepen	identifikacija studenta + transkript prve godine
Visoko obrazovanje - drugi stepen	Bez obrazovnih dokumenata, ali ima izjavu predavača + ugovor o radu

Stavovi 20 - 22

Naknade mogu predstavljati prepreku za priznavanje. Ako se vrednovanje inostranih kvalifikacija ne može dati besplatno, naknade za to moraju biti što niže. Podsjeća se da će eventualne naknade koje naplati tijelo nadležno za priznavanje biti dodatak uz eventualne troškove prevođenja i/ili ovjere dokumenata. Odredbe ove Preporuke posebno su važne s obzirom na sve veću težnju javnih tijela da korisnicima naplaćuju naknade.

Praksa naknada znatno se razlikuje u oblasti Evrope. Jedva da je moguće dati precizan pokazalac prihvatljivih nivoa naknada, s obzirom da se moraju uzeti u obzir lokalni uslovi kao što su trošak života te nivo plata i studentskih podrški. Ipak, u nekim se slučajevima naplaćene naknade moraju smatrati pretjeranima. Na primjer, pretjerano je da vrednovanje neke inostrane kvalifikacije stoji veliki dio prosječne mjesečne plate u javnom sektoru.

Stav 23

Zahtjevi za potpunim informacijama trebaju se pomno odvagati u odnosu na teret koji ispunjavanje te potrebe polaže na podnosiocima, posebno u pogledu zahtjeva za ovjerom i prevodom dokumenata, koji znaju biti dugotrajni i skupi. Razmatranje zahtjeva za ovjerom treba odvagati potrebu za smanjenjem rizika od prevare u odnosu na potrebu da se smanji opterećenje poštenih podnosilaca. Predlaže se da u većini slučajeva može biti dovoljno tražiti ovjeru ključnih dokumenata, kao što su diplome, transkripti i izvodi iz matične knjige rođenih. Takođe treba razmotriti mogu li se zahtijevati ovjerene kopije umjesto originala. Važno je da svi zahtjevi budu jasno određeni za podnosiocima.

U slučaju zahtjeva za prevodenjem, takođe treba razmotriti mogu li se oni ograničiti na ključne dokumente. Na primjer, ne mora biti nužno za podnosioca da preda detaljan prevod programa studija. Osim toga, treba razmotriti je li strogo potrebno tražiti da prevode obavljaju sudski tumači. Kad se taj zahtjev zadrži, tijelo nadležno za priznavanje treba podnosiocima dati popise prihvaćenih prevodilaca. Nadalje, treba razmotriti mogu li se određeni dokumenti prihvatiti bez prevodenja. To bi se moglo primijeniti na dokumente koji se izdaju na široko korištenim jezicima, jezicima koji su lingvistički bliski jeziku (jezicima) zemlje domaćina, jezicima koji se općenito razumiju u zemlji domaćinu, i/ili jezicima za koje članovi osoblja tijela nadležnog za priznavanje imaju dovoljnu stručnost.

Stav 24

Razlog zašto se naslovi inostranih kvalifikacija ne bi smjeli prevoditi jeste da bi prevod u tom slučaju podrazumijevao vrednovanje, a to vrednovanje trebaju poduzimati samo kvalifikovani stručnjaci za priznavanje. Dodatak diplomi koji su zajedno uređivali Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO, kao i sistemi skupljanja i prenosa bodova, osmišljeni su kako bi se objasnio sadržaj kvalifikacija bez njihovog prevodenja ili procjene. Pažnja se skreće na činjenicu da transliteracija nije isto što i prevodenje. Transliteracija podrazumijeva reprodukciju zvukova koje stvara jedna abeceda ili sistem pisanja u drugu abecedu ili sistem pisanja, kao što je pretvaranje riječi napisanih na ćirilici ili japanskim znakovima u latinicu. Transliteracija omogućava čitaocima koji nisu upoznati s abecedom ili sistemom pisanja izvornog jezika da prepoznaju riječi ili izraze iz tog jezika, a treba se preduzimati koristeći standardne sisteme transliteracije gdje takvi postoje.

Provjera autentičnosti dokumenata

Stavovi 25 - 28

Problem falsifikovanih dokumenata postaje sve ozbiljniji. Zato se mora istaknuti potreba da se provjerava autentičnost dokumenata koje predaju podnosioci, kao i identitet samih podnosioca. Ipak, s druge je strane potrebno zadržati ravnotežu između potrebe za provjerom i potrebe da se nepotrebno ne opterećuje većina podnosioca, koji podnose autentične dokumente i s kojima se treba postupati prema osnovnom sudskom pravilu "nevinosti dok nije dokazana krivnja". Prema tome, potrebno je tijelima nadležnim za priznavanje dati mogućnost da traže posebno stroge dokaze autentičnosti, kao što je podnošenje izvornih dokumenata, u slučajevima kad se sumnja na falsifikovanje. Druga mogućnost u takvim slučajevima jest tražiti kopije ovjerene originalnim potpisom i/ili pečatom ustanove koja je izdala kvalifikacije. Visokoškolske ustanove trebaju odmah

odgovoriti na zahtjeve za takvom ovjerom, koja se treba dati bez naknade, ako je to moguće, ili u svakom slučaju za umjerenu naknadu.

S druge strane, neki zakoni o provjeri dokumenata, kao što su oni koji traže potpunu legalizaciju svih dokumenata, potiču iz vremena kada je međunarodna komunikacija bila mnogo teža nego danas. Iako su tada možda bili opravdani, danas ima boljih i efikasnijih načina da se provjeri autentičnost dokumenata kroz direktni kontakt s tijelima nadležnima za priznavanje i visokoškolskim ustanovama iz kojih dokumenti navodno potiču. Zato se države potiču da preispitaju svoje državne zakone kako bi pojednostavnile i modernizovale svoja pravila o provjeri autentičnosti dokumenata.

V. Kriteriji vrednovanja

Stavovi 29 - 31

S obzirom na sve veću raznolikost visokoškolskih sistema, te visokoškolskih ustanova kroz međudržavne sporazume, uključujući uspostavljanje velikog broja privatnih visokoškolskih ustanova, kvalifikacije se ne mogu procijeniti kako treba ako se ne uzme u obzir ustanova koja je izdala kvalifikacije. Istovremeno, državni zakoni i praksa za vrednovanje visokoškolskih institucija veoma se razlikuju. Zbog toga, vrste informacija koje se mogu dobiti o visokoškolskim ustanovama takođe se razlikuju. Odjeljak VIII. Lisabonske konvencije o priznavanju ocrtava vrstu informacija koju bi trebale davati Stranke koje su uspostavile sistem formalnog vrednovanja visokoškolskih ustanova i programa, kao i vrste informacija koje trebaju davati Stranke koje nisu uspostavile takav sistem. Kodeks dobre prakse u davanju međudržavnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope ocrtava principe koje trebaju poštivati ustanove i organizacije uključene u davanje obrazovnih usluga kroz međudržavne sporazume, a oni se trebaju primijeniti u vrednovanju akademskih kvalifikacija.

Stav 32

Postoji direktna veza između vrednovanja inostranih kvalifikacija i svrhe (svrha) u koju se traži priznavanje. Na primjer, određena kvalifikacija može biti odgovarajuća u svrhu daljeg studija, ali ne u svrhu zapošljavanja na određenom nivou. Suprotno tome, određena kvalifikacija može biti odgovarajuća u svrhu zapošljavanja, ali ne za dalji studij, npr. na nivou doktorata. To bi moglo, na primjer, biti u pitanju ako neki dio istraživanja, pisanje nezavisnog rada ili druga vrsta značajnog neovisnog rada potpuno nedostaje u inostranoj kvalifikaciji, te ako je takav dio uslov za pristup doktorskom studiju u zemlji porijekla. To podrazumijeva da izjava o priznavanju treba jasno navesti u koju svrhu (svrhe) vrijedi, a treba preduzeti obnovljeno vrednovanje ako se priznavanje traži u drugu svrhu (svrhe) nego onu (one) koju pokriva prethodna izjava.

Kvalifikacije mogu služiti za širok raspon svrha, od kojih su neki primjeri:

- (a) opći pristup visokom obrazovanju;
- (b) ograničen pristup visokom obrazovanju (tj. pristup koji je ograničen na određene dijelove sistema visokog školstva, kao što su određeni tehnički studiji);
- (c) opći pristup daljnjem studiju na određenoj nivou (kao što je doktorski studij ili studij drugog stepena);
- (d) ograničen pristup daljnjem studiju (npr. pristup daljnjem tehničkom studiju);
- (e) pristup stručnom obrazovanju;

- (f) opći pristup tržištu rada (tj. kao kvalifikacija za širok raspon položaja na određenom nivou);
- (g) pristup specijaliziranom oblasti tržišta rada;
- (h) pristup regulisanoj struci.

Stav 33

Evo nekih primjera državnih ili međunarodnih pravnih tekstova koji bi se mogli primijeniti na prijave za priznavanje inostranih kvalifikacija:

- (a) državni zakoni i pravilnici o visokoškolskim kvalifikacijama;
- (b) državni zakoni i pravilnici koji se tiču vršenja plaćenog posla, uključujući zakone i pravilnike o regulisanim profesijama;
- (c) Konvencije Vijeća Evrope i UNESCO-a;
- (d) Preporuke i kodeksi dobre prakse Vijeća Evrope i UNESCO-a;
- (e) direktive Evropske Unije, uključujući one o stručnom priznavanju;
- (f) ostale odredbe i pravila Evropske Unije, npr. oni koji upravljaju priznavanjem kvalifikacija stečenih u okviru programa mobilnosti u EU kao što je SOCRATES i prije njega ERASMUS;
- (g) međunarodni sporazumi uspostavljeni u okviru drugih međunarodnih organizacija, kao što je Savjet nordijskih ministara;
- (h) bilateralni ili multilateralni sporazumi između Država;
- (i) bilateralni ili multilateralni sporazumi između visokoškolskih ustanova.

Nemaju svi takvi tekstovi istu zakonsku vrijednost; njihov relativni zakonski status mora se zato takođe uzeti u obzir.

Stav 36

Razlike u sadržaju i profilu kvalifikacija mogu se ticati npr. stepena specijalizacije ili općeg obrazovanja, zahtjeva za nezavisne pisane radove (uključujući disertacije), uključivanja perioda prakse, laboratorijskog iskustva ili sličnih uslova (npr. u medicinskim ili prirodnim naukama), ili uključivanja neakademske elemente (kao što su sportovi ili obrazovanje za zvanje) u kvalifikaciju.

Ono što se može definirati kao "značajne razlike", koje mogu dovesti do djelomičnog priznavanja ili manjka priznavanja, u velikoj će mjeri ovisiti o svrsi (svrhama) za koju se traži priznavanje, na primjer, priznavanje u svrhu pohađanja daljih studija ili pristupa nekoj nereguliranoj stručnoj djelatnosti. U nekim kontekstima, široko zasnovano obrazovanje moglo bi biti poželjno, dok se u drugim kontekstima može tražiti znatan stepen specijalizacije. U drugom primjeru, disertacija može biti ključan uslov za određenu kvalifikaciju. Podnosioci čija inostrana kvalifikacija zadovoljava obrazovne uslove za kvalifikaciju u zemlji domaćinu, ali ne uključuje disertaciju, možda će morati predati disertaciju prije nego što se može dodijeliti potpuno priznavanje.

Primjeri stečenog znanja mogu biti jedan ili više od sljedećih:

- (a) široko znanje u određenoj oblasti;
- (b) razumijevanje rezultata istraživanja u određenoj oblasti;
- (c) sposobnost analiziranja i rješavanja problema;
- (d) sposobnost uspješne komunikacije - usmene i pisane - s raznim grupama o složenim pitanjima;
- (e) sposobnost primjene rezultata istraživanja pomoću rutinskih vještina i u fiksnom oblasti;
- (f) sposobnost primjene rezultata istraživanja i prilagođavanja rutinskih vještina na nove oblasti;
- (g) sposobnost obavljanja istraživanja;
- (h) sposobnost primjećivanja sukobljenih teorija ili paradigmi;
- (i) sposobnost rada na određenom zanimanju ili struci na nivou operativnog rada, upravljanja ili razvoja tehnologije.

Stav 37

Ovaj stav ističe da, ako neko tijelo nadležno za priznavanje želi potpuno ili djelomično uskratiti priznavanje inostrane kvalifikacije, tijelo nadležno za priznavanje dužno je pokazati da je ta odluka opravdana. To je u skladu s principima Lisabonske konvencije o priznavanju kao i Direktivama Europske Unije o stručnom priznavanju. "Relevantnu kvalifikaciju zemlje u kojoj se traži priznavanje" može navesti podnosilac koji traži priznavanje ili, ako podnosilac nije naveo ništa, tijelo nadležno za priznavanje, uzimajući u obzir svrhu u koju se traži priznavanje.

Stav 38

Formalna prava nisu posve razdvojena od svrhe za koju se traži priznavanje, ali nisu ni posve jednaka kao ta svrha. Formalna prava dobivena kroz kvalifikaciju mogu, na primjer, biti pravo pristupa visokom obrazovanju (tj. pravo da se bude uzet u obzir za sudjelovanje u visokom obrazovanju), pravo pristupa doktorskom studiju, pravo korištenja određenog akademskog naslova ili pravo prijave za stručno priznavanje. Ovo zadnje će u mnogim slučajevima, možda u većini slučajeva, biti takođe uslovljavano neobrazovnim zahtjevima, kao što su periodi prakse (kad se ona smatraju različitim od obrazovnog programa koji vodi do kvalifikacije, a ne dijelom njega) ili nacionalnost, prebivalište ili jezički zahtjevi. Vrednovanje inostranih kvalifikacija u stručne svrhe pokriveno je ovom preporukom samo u mjeri u kojoj se vrednovanje tiče znanja i vještina ovjerenih dotičnom kvalifikacijom u svrhu stručnog priznavanja.

Preporuka predlaže da tamo gdje kvalifikacija nosiocu daje određena formalna prava u zemlji porijekla, vrednovanje treba nastojati ocijeniti može li kvalifikacija nosiocu dati usporediva formalna prava u zemlji domaćinu. Međutim, jasno je da nacionalne prakse u pogledu davanja formalnih prava kroz obrazovne kvalifikacije mogu biti različite. Ta odredba vrijedi samo u mjeri u kojoj se ta formalna prava mogu dobiti kroz kvalifikaciju izdatu u zemlji porijekla.

Stav 39

Određena kvalifikacija potvrđuje određenu stručnost stečenu u određeno vrijeme. Vrijednost neke kvalifikacije može se tokom vremena smanjiti, ili sasvim izgubiti, bilo zato što nosilac kvalifikacije nije održao stručnost stečenu poduzimajući aktivnosti koje su relevantne za dotično područje, bilo zato što je u tom oblasti stečeno značajno novo znanje, a nosilac nije na odgovarajući način upoznat

s tim novostima. Mjera do koje neka kvalifikacija postaje zastarjela može zavisi o dotičnom oblasti znanja.

Prema tome, priznavanje starijih kvalifikacija može problematično, a nema standardnog rješenja tog problema. Ali taj se problem ne ograničava samo na inostrane kvalifikacije. Ako se još uvijek priznavaju starije kvalifikacije iz zemlje u kojoj se traži priznavanje, slične inostrane kvalifikacije slične starosti trebaju se takođe priznati u istu svrhu. Ako se, međutim, kvalifikacije iz zemlje u kojoj se traži priznavanje smatraju zastarjelima i više se ne priznaju, slične inostrane kvalifikacije treba razmatrati na isti način.

Stav 40

Trajanje studija je jedan od najčešće korištenih kriterija vrednovanja, a iskustvo pokazuje da je to takođe jedan od kriterija koje najlakše prihvataju podnosioci čije se kvalifikacije priznaju samo djelomično ili uopće ne. Koncept "trajanja studija" pomalo je problematičan zato što, iako se općenito izražava u obliku godina ili semestara studija, mogu postojati razlike, među zemljama i među pojedinačnim ustanovama, po broju sedmica koji čine semestar ili godinu studija te po broju radnih sati u sedmici studija, kao i raspodjeli tih sati u smislu podučavanja, samostalnog učenja i drugih djelatnosti učenja (perioda prakse, laboratorijskog rada itd.). Znatne razlike u tom pogledu mogle bi smanjiti razliku između dvije kvalifikacije naizgled različita "trajanja", ili bi mogle povećati razliku između kvalifikacija naizgled slična "trajanja". Zato se "trajanje studija" ne bi smjelo smatrati jedinstvenim pojmom, te se ne bi smjelo koristiti kao jedini kriterij u vrednovanju inostranih kvalifikacija.

Općenito govoreći, međutim, trajanje studija može se uzeti kao pokazalac nivoa neke kvalifikacije. Što je veća razlika u trajanju studija koje je obično potrebno da se dobiju razne kvalifikacije, to se čini vjerovatnim da te kvalifikacije nisu na istom nivou. Pitanje šta čini značajnu razliku u trajanju studija mora se takođe gledati u odnosu na propisano trajanje studija za dotičnu kvalifikaciju. Razlika od jedne godine jest jasniji pokazalac za program studija čije je trajanje propisano na, recimo, četiri godine, nego za cijeli program primarnog i sekundarnog obrazovanja čije je trajanje propisano na, recimo, dvanaest godina. Prema tome, predlaže se da se razlika od jedne godine ili više može smatrati značajnom u slučaju većine visokoškolskih programa, dok razlika u trajanju programa koji vode do pristupnih kvalifikacija treba biti dvije godine ili više kako bi se smatrala značajnom. Treba takođe istaknuti da, iako se navedene razlike *moгу* smatrati značajnima, one se ne bi smjele nužno smatrati takvim, niti se ostali faktori ne bi smjeli nužno izostaviti iz vrednovanja. U slučajevima kada su razlike u trajanju studija kraće od onih navedenih ovdje, te se razlike ne bi smjele smatrati dovoljnim same po sebi da opravdaju odluku da se ne prizna neka kvalifikacija.

Takođe treba napomenuti da su "nivo" i "kvaliteta" različiti pojmovi. Određena potvrda o završenoj srednjoj školi može imati odličan kvalitet u svrhu općeg pristupa visokom obrazovanju na početnom nivou, što je jedna od njenih glavnih svrha, i može se smatrati da učenik koji ima tu kvalifikaciju s dobrim ocjenama ima odličan potencijal za akademski studij. Ipak, taj učenik time još nije postigao akademski nivo potreban za pristup naprednim studijima.

Stav 41

Ovaj stav ističe potrebu da se svako vrednovanje neke inostrane kvalifikacije usmjeri na tu kvalifikaciju. Uzimanje u obzir prethodnog nivoa obrazovanja trebalo bi biti izuzetak, a ne pravilo. Na primjer, u slučaju nekoga ko se prijavljuje za priznavanje doktorskog naslova, podnosiocu završne srednjoškolske kvalifikacije ne bi smjele biti dio vrednovanja. Prethodni nivoi kvalifikacija trebaju se razmatrati samo u posebnim slučajevima, a vrednovanje se treba što više ograničiti na nivo koji neposredno prethodi kvalifikaciji za koju se traži priznavanje. Najbolji primjer je možda da nedostaci u završnim srednjoškolskim kvalifikacijama nekog podnosioca mogu uticati na

njegove kvalifikacije prvog stepena, ili djelomične kvalifikacije na nivou prvog stepena, do te mjere da se ne može dodijeliti potpuno priznavanje na nivou prvog stepena. Međutim, treba naglasiti da bi to bila izuzetna situacija.

Stav 42

Ovaj se stav tiče napora koji se mogu opravdano očekivati od tijela nadležnih za priznavanje i drugih agencija za vrednovanje tokom vrednovanja pojedinačnih slučajeva. Oni trebaju primijeniti sve svoje stručne vještine i uzeti u obzir relevantnu literaturu, ali od njih se ne traži da provode dubinska istraživanja uporedivosti stečenog znanja i/ili podobnost za dalje djelatnosti. Kod procjene neke inostrane kvalifikacije, treba staviti jači akcenat na rezultat procesa obrazovanja (tj. znanja i vještine ovjerene kvalifikacijom i sposobnost da se preduzimaju dalje djelatnosti) nego na sam proces (tj. program obrazovanja kroz koji je stečena kvalifikacija).

VI. Rezultat vrednovanja

Stav 45

Pokazaoci koji se navode u ovom stavu odnose se na dodatno obrazovanje koje mogu preduzeti podnosioci kako bi poboljšali svoje izgleda da dobiju priznavanje u nekoj kasnijoj fazi. Tijela nadležna za priznavanje trebaju pomoći tim podnosiocima tako da dobiju što je moguće preciznija uputstva o mjerama koje treba preduzeti ili, ako treba, upute podnosiocima na relevantne pisane informacije ili kontakt-lica u visokoškolskim ustanovama ili drugim relevantnim tijelima.